

TOPLUMSAL SINIFLAR NASIL BELİRLENİR?

Aydınlık Gazetesi, 14 Mayıs 2016

Yıldırım Koç

Katıldığım toplantılarda önemli konulardan biri, kişilerin toplumsal sınıflarının belirlenmesi. İnsanların çeşitli özellikleri var. Herkes belirli bir etnik kökene sahip. Doğduğu ailede bu kökenin ilk eğitimi alıyor, bu kökeni kimliğinin bir parçası olarak taşıyor.

Büyük çoğunluğunun belirli bir inancı var. Ancak bu inanç da mezheplere, tarikatlara, cemaatlere bölünmüştür. Bu özelliği de kimliğine ekliyor.

Yaşı ilerlediğinde bir de siyasal kimlik ediniyor.

Ancak bunlardan da önemlisi, geçim kaygısı. Sınıflı toplumlarda hakim sınıfların da, sömürülen sınıfların da kimliklerinin ayrılmaz bir parçası, ait oldukları toplumsal sınıf.

İnsanın kimliklerinden etnik köken, inanç, siyasi görüş gibi özellikler kolayca belirlenebiliyor.

Peki, ait olduğu toplumsal sınıf nasıl belirleniyor?

Gelir düzeyine göre mi? Örneğin, “orta sınıf” gibi bir sınıflandırma yeterli mi?

Yapılan işe göre mi? Bedenen çalışanlar işçi, diğer ücretliler değil mi?

Peki, ya insanlar kendi sınıflarının farkında değillerse ve sınıf kimliklerini ön planda tutup ona göre hareket etmiyor gözüküyorlarsa, sınıfları değişiyor mu?

TANIMLAR

İnsanın toplumsal sınıfı, üretim araçları mülkiyetiyle ilişkisine göre belirlenir.

Yaşamını, işgücünü satarak elde ettiği ücretle kazananlar, işçi sınıfını oluşturur. Türkiye’de mevzuatımıza göre işçi, memur, sözleşmeli personel, geçici personel gibi statülerde çalıştırılanlar, en genelinde işçi sınıfını meydana getirir. Bunların içinde bir bölümünün yan geliri önemliyse, onlar da tam olarak mülksüzleşmemiş işçilerdir.

Yaşamını kendi tarlasında veya dükkanında çalışarak kazanan, sattığı ürünün veya sunduğu hizmetin karşılığında aldığı para kendisinin olanlara da “küçük burjuva” denir.

İşçilerin işgücünü satın alıp onları çalıştıran ve bu işçilerin kullandığı üretim araçlarına sahip olduğu için de işçilerin ürettiği ürünlerin sahibi olanlar da “burjuvazi”yi oluşturur. Ancak eğer çalıştırılan işçi sayısı azsa, patronun kendisi de fiilen işçilerle birlikte çalışıyorsa ve işçilerin sömürülmesine rağmen bir sermaye birikimi gerçekleşmiyorsa, bu durumda “patronlaşmayan işveren” durumunda olanlara Marx “küçük usta” (Kleinmeister) adını veriyor.

YAYGIN YANLIŞLAR

En yaygın yanlış, “işçi”liği, bedenen çalışmayla özdeşleştirmektir. Bu yaklaşıma göre, büro çalışanları işçi değildir.

Çok yaygın bir yanlış, insanları tabii oldukları kanuna göre sınıflandırmaktır. Türkiye’de “memur” statüsünde çalıştırılan ücretliler onyıllar boyunca “küçük burjuva” olarak sınıflandırılmıştır.

İşçi sınıfı tarihçileri arasında yaygın bir hata da, hamalları işçi sınıfı içinde saymaktır. Taşıma teknolojisinin geri olduğu dönemlerde hamal sayısı onbinleri buluyordu. Ancak hamallar işgücünü bir işverene satan, aldığı ücretle geçimini sağlayan ve bir işverene sömürülen kişiler değildir. Bir hamal yük taşır, yük taşınması karşılığında aldığı ücret, sunduğu hizmetin karşılığında elde ettiği gelir, bir işverenin değil, kendisininindir. Diğer bir deyişle, küçük burjuvadır.

Diğer bir yanlış, insanların kimliğinin veya aidiyetlerinin çok yönlü olduğunun kavranmamasıdır. Birçok kişi, işçi bir kez sınıf bilinci kazandı mı, hep bu bilinçle hareket eder sanır. Halbuki insanlar gerçekçidir; sınıflarına ne zaman ihtiyaç duyarlarsa, o zaman sınıf bilinciyle hareket ederler. Geçim kaygısı azaldığında, diğer kimlikleri kolayca ön plana geçer.

Toplumsal sınıflara bu tanımlar temelinde yaklaşmak, gelişmeleri kavramada ve siyasi çalışmayla yönlendirebilmede etkili olur.